

Η ΚΟΡΗ ΤΗΣ ΕΛΕΥΣΙΝΟΣ

τὸ Νύσιον λειβάδι, μὴν εὐμορφη μέρα, τῆς χρυσοῦς Δήμητρας, πού κάθε καρπὸ τῆς γῆς αὐτὴ στὸν κόσμον φέρνει, ἡ κόρη, ἡ Περσεφόνη ἢ λιγερὴ ἔπαιζε μὲ τὶς συντρόφισές της, τοῦ Ὠκεανοῦ τὶς καλοκαμωμένες θυγατέρες. Ἐμάζευαν λουλούδια τὰ πιὸ εὐμορφα. Γεμάτος ἦτον ὁ κάμπος τριαντάφυλλα. Καὶ κρόκος καὶ μενεξέδες καὶ ἀγαλλίδες καὶ ὑάκινθοι παντοῦ ἦσαν ἀπάνω του ἀπλωμένοι. Μὰ θαῦμα ἦτον ἕνας νάρκισσος, πού μὲ τοῦ Διὸς τὴν προσταγὴ ἔκαμε νὰ φυτρώσῃ ἡ Γῆ, γιὰ νὰ πλανέσῃ τὴν κόρη, πού εἶχε κι' αὐτὴ τὰ μάτια σὰν μπουμποῦκι λουλουδιοῦ, γιὰ χάρι τοῦ μεγάλου ἄρχοντα τοῦ Ἄδῃ, πού τὸν πιὸ πολὺν κόσμον αὐτὸς τὸν ἔχει στὸ βασίλειό του. Οὔτε θεὸς οὔτ' ἄνθρωπος δὲν θὰ μπορούσε νὰ δῆ τὸ ξωτικὸ λουλουδιὸ χωρὶς νὰ τὸν σαστίσῃ ἢ θαυμαστή ἢ λάμψῃ του. Ἀπὸ τὴ ρίζα του ἕκατὸ ἀνθισμένες κορφὲς ἐπρόβαλλαν, καὶ ἀπὸ τὴ μυρωδιὰ ἐγμίζε καὶ γῆ καὶ θάλασσα καὶ οὐρανός. Τᾶσ' ἡ κόρη, κι' ἀπλωσε τὸ χέρι νὰ τὸ κόψῃ, γιὰ νὰ τᾶχῃ σὰν τὸ πιὸ φανταχτερὸ στολίδι. Ἐκεῖ ἀξάφνου ἀνοιξεν ἡ Γῆ καὶ ὁ βασιλιάς τοῦ Ἄδῃ ἀπάνω στὸ χρυσὸ του τὸ ἀμάξι τὴν κόρη ἀρπάζει καὶ μαζί της πίσω στὸ σκοτεινὸ βασίλειο του ξαναγυρίζει. Ἄθελα σέρνεται ἡ Περσεφόνη μὰ μόνο μιὰ κλαμένη δυνατὴ φωνὴ ἐπρόφθασε νὰ βγάλῃ γιὰ νὰ φωνάξῃ τὸν πατέρα της Κρονίδῃ, τὸν μεγάλον βασιλιὰ τοῦ οὐρανοῦ. Τρομαγμένες, σὰν πουλάκια πού κυνηγιῶνται ξαφνικά, ἐσκόρπισαν ἐδῶ κ' ἐκεῖ τοῦ Ὠκεανοῦ οἱ κόρες, τῆς Περσεφόνης οἱ συντρόφισσες.

Εἶνε ἡ ἀρχὴ τοῦ γνωστοῦ ὄραιου μύθου τῆς Δήμητρας καὶ τῆς Περσεφόνης, πού ἔπλασεν ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς διὰ νὰ παραστήσῃ σύμφωνα με ἀνθρωπίνας ἀντιλήψεις τὸ ἀνεξήγητον μυστήριον τῆς φύσεως, τὴν ἀναπαριγωγὴν τῶν καρπῶν. Εἰς τὸ τέλος ἡ Περσεφόνη ξαναγυρίζει πάλιν νὰ μένῃ τὰ τρία τέταρτα τοῦ ἔτους ἐπάνω εἰς τὴν γῆν κοντὰ εἰς τὴν μητέρα της, πού σὺν πολλοὺς ἥρωας σημερινῶν μας παραμυθιῶν ἐπλανᾶτο εἰς ἀναζήτησί της πολλὰ μερόνυχτα νηστική, ὡς νὰ τὴν ξαναἰδῇ κοντὰ της. Τῆς Δήμητρας Γῆς τὸ τέκνον, ὁ σπόρος χάνεται εἰς τὰ ἔγκατα τῆς γῆς, διὰ νὰ ἐπανέλθῃ πάλιν, ἀφοῦ παραμείνῃ ἐκεῖ ὠρισμένον μέρος τοῦ ἔτους, νὰ ζήσῃ τὸ λοιπὸν τοῦ ἔτους εἰς τὴν ἐπιφάνειαν. Τὸ ἄλλο ἔτος πάλιν τὸ ἴδιον θὰ ἐπαναληφθῇ.

Εἰς τὴν ἀρχαιότητα συχνὰ ἐχρησίμευσαν ὡς θέματα εἰς ποιητὰς καὶ καλλιτέχνας αἱ πλούσιαι εἰς ψυχικὸν καὶ δραματικὸν πάθος σκηναὶ τοῦ ῥωμαντικοῦ παραμυθιοῦ. Τὴν σύνθεσιν τοῦ παλαιοτάτου ὕμνου μετὰ τὴν ἀρραγὴν τῆς Περσεφόνης καὶ τὴν περιπλάνησιν τῆς Δήμητρας ἀποδίδει ἡ ἀρχαία παράδοσις εἰς τοὺς σχεδὸν μυθικοὺς τραγουδιστάς, τὸν Πάμφρον καὶ τὸν Ὀρφέα. Ἀλλὰ μέχρι καὶ τοῦ Ὀβιδίου καὶ τῶν ἄλλων ἀσημοτέρων Ρωμαίων ποιητῶν ἐξηκολούθει νὰ ψάλλεται ὁ μῦθος καὶ νὰ διασκευάζεται ἀναλόγως τῆς πίστεως καὶ τῶν φιλοσοφικῶν ἰδεῶν τῶν διαφόρων ἐποχῶν.

Ὅλος ὁ μῦθος, τὰ παιγνίδια μετὰ τὴν συντρόφισσες καὶ ἡ ἀρραγὴ τῆς Περσεφόνης, ἡ ἀναζήτησίς της ὑπὸ τῆς Δήμητρας καὶ ἡ ἐπιστροφή ἐκ τοῦ Ἄδου εἶναι συχνότατα εἰκονισμένοι ἐπὶ τῶν πλευρῶν ἀρχαίων μαρμαρίνων σαρκοφάγων τῶν τελευταίων Ἑλληνικῶν καὶ τῶν Ρωμαϊκῶν χρόνων. Ἡ ἱστορία τῆς βασιλίσσης τοῦ Ἄδου ἦτο θέμα πολὺ κατάλληλον πρὸς κόσμησιν τούτων, ἀλλὰ εἶναι πιθανὸν ὅτι συνετέλεσεν εἰς τὴν προτίμησιν τῆς παραστάσεως πρὸς διακόσμησιν τῶν μνημείων τῶν νεκρῶν καὶ κάποια παρηγορητικὴ σκέψις, τὴν ὁποίαν ἐγέννα ἡ εἰκὼν εἰς τοὺς ἀφιερώνοντας τὰ μνημεῖα εἰς ἀγαπητοὺς νεκρούς· ὅπως ἡ Περσεφόνη κατήλθεν εἰς τὸν Ἄδην καὶ ἐπέστρεψε πάλιν ἐκεῖθεν, ὑπῆρχεν ἐλπίς νὰ ἀναζήσῃ ποτὲ καὶ ὁ ἀποθανὼν καὶ νὰ ἐπα-

νέλιθη κοντά εἰς τοὺς ἀγαπημένους του. Ὅτι καὶ εἰς τοὺς παλαιούς Ἑλληνικούς χρόνους ἡσχολοῦντο μὲ τὸ θέμα αὐτὸ

Εἰκ. 1.— Ἡ κόρη τῆς Ἐλευσίως.

οἱ καλλιτέχνη μαρτυροῦν πρὸ πάντων αἱ παραστάσεις ἀγγειογραφῶν τοῦ 6ου καὶ 5ου αἰῶνος.

Εἰς τὴν Ἐλευσίνα κατὰ τὴν μᾶλλον ἐπικρατοῦσαν παράδοσιν συνηντήθησαν κατὰ πρῶτον μῆτηρ καὶ κόρη μετὰ

τὴν ἐπάνοδον ἐκ τοῦ Ἄδου· ἐκεῖ εὔρεν ἄστυλον καὶ ἀνακούφισιν κατὰ τὴν θλιβεράν περιπλάνησίν της ἢ Δημήτηρ, καὶ ἢ Ἐλευσίς ἔγινεν ἕνεκα τούτου ὁ ἀγιώτερος καὶ κυριώτερος τόπος λατρείας τῶν δύο θεῶν. Εἰς τοὺς Ἐλευσινίους ἐδίδαξε πρὸς ἀνταμοιβὴν ἢ Δημήτηρ τὸν τρόπον κατὰ τὸν ὁποῖον ἤθελε νὰ λατρεύεται, τὴν μυστικὴν της θρησκείαν, διὰ τῆς ὁποίας παρείχετο ἢ εὐδαιμονία καὶ ἐν ζωῇ καὶ μετὰ θάνατον. Διὰ τοῦτο πολὺ φυσικὸν ἦτο νὰ μὴ λείπουν ἀπὸ τοῦ Ἐλευσινιακοῦ Ἱεροῦ τῶν θεῶν τῆς συμπαθητικῆς ἱστορίας αὐτῶν αἱ ἀπεικονίσεις· καὶ τοῦτο ἔβεβαίωσαν τὰ εὐρήματα τῶν ἀνασκαφῶν. Τὴν σκηνὴν τῆς ἀρπαγῆς παριστάσει μικρὰ ἀγάλματα ῥωμαϊκῶν χρόνων, τὰ ὁποῖα ἐκόσμου ὡς σύνολον τὸ ἀέτωμα μικροῦ, ἀγνώστου ἀκόμη, οἰκοδομήματος, κειμένου πιθανῶς ὄχι πολὺ μακρὰν τῶν προπυλαίων, ὅπου εὐρέθησαν. Εἰκονίζεται ἢ δραματικωτέρῳ στιγμῇ. Ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ ἀετώματος ὁ Πλούτων κρατῶν σφικτὰ ἐν τῇ ἀγκάλῃ τὴν ἀπελπιστικῶς προσπαθοῦσαν νὰ ἀπαλλαγῇ Περσεφόνην, ἀναβαίνει εἰς τὸ ἄρμα του· ἢ Ἀθηνᾶ, ἢ Ἄρτεμις καὶ ἢ Ἐκάτη σπεύδουν ματαίως εἰς βοήθειάν της σύμφωνα μὲ ἄλλην ἐπίσης παλαιὰν διασκευὴν τοῦ μύθου· αἱ συμπαίτριαι της θὰ ἔφευγαν πρὸς τὰ ἄκρα τοῦ ἀετώματος.

Τῆς αὐτῆς σκηνῆς ὡραιοτάτη ἀπεικόνισις ὑπάρχει καὶ ἐπὶ Ἐλευσινιακοῦ ἀγγείου τῆς ἀρχῆς τοῦ 5ου π. Χ. αἰῶνος. Ἡ πρᾶξις παριστάνεται εἰς αὐτὸ μὲ πολὺ περισσοτέραν δύναμιν καὶ πάθος. Ἐπὶ τοῦ ἄρματος τούτου ὁ Πλούτων δυνατός, ὅσον καὶ ὠραῖος καὶ ἄγριος, εἰσορμᾷ μὲ τὴν Περσεφόνην ἐντὸς τῆς γῆς, τὰ ἄλογά του ἔχουν ἤδη σχεδὸν ὀλόκληρα βυθισθῆ εἰς τὸ χάσμα.

Ἄλλὰ καὶ πολὺ καλλίτερα ἔργα παριστάνοντα τὸ ἴδιον θέμα προϊόντα τῆς μεγάλης γλυπτικῆς τέχνης τῶν παλαιῶν Ἑλληνικῶν χρόνων ἐκόσμου τὸ Ἐλευσινιακὸν ἱερόν. Τοῦτο μᾶς ἀποδεικνύει τὸ θαυμάσιον ἀγαλμα πού δημοσιεύομεν ἐδῶ εἰς τὰς δύο πρώτας εἰκόνας (εἰκ. 1-2). Εὐρέθη πρὸ δύο περίπου ἑτῶν ὀλίγα μέτρα μακρὰν ἔξωθεν τῆς νοτίας πύλης τοῦ ἱεροῦ, ὅπου εἶχεν ἴσως μεταφερθῆ ἐκ

τοῦ ἱεροῦ μαζί με ἄλλην ἐπίχωσιν, ἀφοῦ ἦτο πλέον ἀχρηστον μετὰ τὴν καταστροφὴν ἢ ἀνακαίνισιν τοῦ οἰκοδομήματος, τὸ ὁποῖον ἐκόσμηι κατ' ἀρχάς. Ἦτο σπασμένον εἰς τρία

Εἰκ. 2. — Ἡ κόρη τῆς Ἐλευσίως.

κομμάτια, καὶ συνεκολλήθη εἰς τὸ Μουσεῖον πολὺ ἐπιδεξίως, ὥστε δύσκολα διακρίνει κανεὶς τὰς γραμμὰς τοῦ σπασίματος.

Παριστᾶ νέαν γυναῖκα, ἣ ὁποία φεύγει ὀρμητικὰ πρὸς

ἀριστερά, ἐνῶ μὲ τὸ πρόσωπον ἐστραμμένον ἔξ ὀλοκλήρου πρὸς δεξιά, βλέπει προσεκτικὰ πρὸς τὰ ὀπίσω. Ὅτι πρόκειται περὶ κόρης ὑψηλῆς καταγωγῆς μαρτυρεῖ ἡ κοσμοῦσα τὴν κεφαλὴν τῆς πλουσία στεφάνη. Ἡ ἔκφρασις τοῦ προσώπου δὲν μᾶς βοηθεῖ νὰ εὗρωμεν τὴν αἰτίαν τῆς φυγῆς. Εἰς τὴν ἐποχὴν ποῦ κατεσκευάσθη τὸ ἀγαλμα δὲν εἶχον μάθῃ ἀκόμη ἢ δὲν ἤθελαν νὰ ἐκφράζουσιν τὰ ψυχικὰ πάθη, τὰς ἠθικὰς διαθέσεις ἐν γένει, διὰ καταλλήλου σχηματισμοῦ τῆς μορφῆς τοῦ προσώπου. Καὶ ἔτσι δὲν θὰ ἠμπορούσαμεν νὰ ἐξηγησωμεν ἂν ἡ τόση ζωηρότης μὲ τὴν ὁποίαν φεύγει ἡ κόρη προέρχεται ἀπὸ φόβον διὰ κίνδυνον, ὅστις τὴν ἀπειλεῖ ἐκ δεξιῶν, ἢ ἂν αὕτη τρέχει φεύγουσα ἀπλῶς συμπαίκτηριαν, ἢ δι' ἄλλην διόλου ἐπικίνδυνον αἰτίαν, ἂν ἄλλα μέσα δὲν μᾶς ἐβοήθουν νὰ γνωρίσωμεν μετὰ τινος βεβαιότητος ποία εἶναι ἡ κόρη καὶ τὴν αἰτίαν τῆς ὀρμητικῆς φυγῆς τῆς.

Εἰς τοὺς χρόνους περίπου, εἰς τοὺς ὁποίους ἠμποροῦμεν νὰ δεχθῶμεν ὅτι κατεσκευάσθη τὸ ἀγαλμάτιον, ἀνήκει καὶ τὸ ἀγγεῖον, τοῦ ὁποίου τὴν εἰκόνα δημοσιεύομεν ἐδῶ παραπλεύρως (εἰκ. 3). Παριστᾷ τὴν Ἀργεῖαν βασιλόπιδα Ἀμυμόνην φεύγουσαν τὸν Ποσειδῶνα, ὅστις τὴν καταδιώκει διὰ νὰ τὴν κάμῃ σύζυγόν του. Τὸ σχῆμα τῆς Ἀμυμόνης εἶνε σχεδὸν ἀπολύτως ὅμοιον πρὸς τὴν ἰδικὴν μας Ἑλευσινιακὴν κόρη. Ἀλλὰ ἀκόμη περισσότερον ὁμοιάζει, σχεδὸν ἀναπαριστᾷ ἀπαράλλακτα τὸ ἀγαλμάτιον ἡμῶν, ἢ ἐν τῷ μέσῳ φεύγουσα γυνὴ ἐπὶ τῆς ἄλλης ἀγγειογραφίας, τὴν ὁποίαν δημοσιεύομεν ὁμοίως ἐδῶ (εἰκ. 4). Εἶνε ἀπὸ ἓν ἐπίσης σχεδὸν σύγχρονον ὠραῖον ἐπίνητρον (σχεῦος πῆλινον χρησιμοποιοῦμενον ὑπὸ τῶν γυναικῶν εἰς τὸ γνέσιμον τῶν μαλλιῶν) τῆς Ἑρετρίας, ὅπου παριστάνετο μετὰξὺ ἄλλων ἢ ἀρπαγῆ τῆς Θεΐδος ὑπὸ τοῦ Πηλέως. Πρέπει νὰ σημειωθῇ ὅτι ἡ ἀρπαγὴ ὠραίων γυναικῶν ἐπὶ σκοπῷ γάμου συνηθίζετο πολὺ εἰς τοὺς ἡρωϊκοὺς χρόνους τῆς ἀρχαιότητος. Αἱ γυναῖκες τῆς ἀγγειογραφίας εἶναι αἱ κόραι τοῦ Νηρέως, αἱ ἀδελφαὶ τῆς Θεΐδος, μὲ τὰς ὁποίας ἔπαιζεν, ὅτε τὴν ἤρπασεν ὁ Πηλεὺς· ὥστε καὶ εἰς τοῦτο ὑπάρχει ὁμοιότης πρὸς τὸν μῦθον τῆς Περσεφόνης καὶ τοῦ Πλούτωνος.

Ἄν λάβωμεν ὑπ' ὄψει ὅσα ἐξεθέσαμεν ἐν ἀρχῇ περὶ τῆς ἀρπαγῆς τῆς Περσεφόνης ὑπὸ τοῦ Πλούτωνος, καὶ ὅτι ὑπῆρχον πολλὰ παραστάσεις ταύτης ἐν Ἐλευσίνι, καὶ τὴν μεγίστην ὁμοιότητα τοῦ ἀγαματίου ἡμῶν πρὸς γυναῖκας ἄλλων εἰκόνων ἀρπαγῆς δικαιούμεθα, πιστεῦω, νὰ θεωρήσωμεν ὡς βέβαιον, ὅτι καὶ τοῦτο προέρχεται ἐκ τοιαύτης τινος παραστάσεως, καὶ ἀσφαλῶς, δοθέντος τοῦ τόπου τῆς εἰρέσεως τοῦ ἱεροῦ τῆς Ἐλευσίνας, ἐκ παραστάσεως ἀρπαγῆς τῆς Περσεφόνης. Θὰ ἠμπορούσαμεν ἀκόμη νὰ δεχθῶμεν, ὅτι ἡ κόρη εἶναι αὐτὴ ἡ Περσεφόνη φεύγουσα τὸν Πλούτωνα, ἂν δὲν ἠμποδιζόμεθα πρὸς τοῦτο ἀπὸ ὅλας τὰς ἄλλας γνωστὰς παραστάσεις τῆς σκηνῆς, ὅπου πάντοτε φαίνεται ὁ Πλούτων κρατῶν ἤδη τὴν Περσεφόνην καὶ ἐπιβιβαζόμενος ἐπὶ τοῦ ἄρματός του. Ἄλλ' ἂν διὰ τὸν λόγον τοῦτον δὲν

Εἰκ. 3 — Πηλὴν ὕδρια τοῦ Ἐθνικοῦ ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου με παραστάσιν τῆς Ἀμμύνης καταδιωκομένης ὑπὸ τοῦ Ποσειδῶνος.

πρέπει νὰ ὀνομάσωμεν Περσεφόνην τὸ ἀγαμά μας, δικαιούμεθα ὅμως νὰ δεχθῶμεν, ὅτι εἶνε τοῦτο μία ἀπὸ τὰς νύμφας, αἱ ὁποῖαι σύμφωνα μὲ τὸν μῦθον ἔπαιζαν μαζὶ μὲ τὴν ὠραίαν θεάν, καὶ ἔφυγαν φοβισμένοι πρὸ τοῦ ἀγρίου δράματος τῆς ἀρπαγῆς τῆς, ὅπως καὶ εἰς τὴν ἀρπαγὴν τῆς Θέτιδος τῆς ἀγγειογραφίας τοῦ ἔρειρικοῦ ἐπιλήτρου. Ἄλλως τε καὶ εἰς τὰς ὑστερωτέρας παραστάσεις τοῦ μύθου ἐπὶ τῶν Ρωμαϊκῶν σαρκοφάγων καθ' ὅμοιον τρόπον φεύγουσιν αἱ συμπαίτριαι τῆς Περσεφόνης, ἐνῶ ὁ Πλούτων ἔχων τὴν Περσεφόνην ἐπιβιβάζεται τοῦ ἄρματος.

Κατὰ τὴν εἰσβολὴν τῶν Περσῶν εἰς τὴν Ἀττικὴν τῶ

480 π. Χ. οἱ Πέρσαι κατέστρεψαν καὶ τὸ ἱερόν τῆς Ἐλευσίνας ὅπως καὶ τὰ ἱερά τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν, ὅπως δὲ ἐκ τῶν λειψάνων τῶν καταστραφέντων κτιρίων καὶ τῶν λοιπῶν ἀπορριμμάτων τῆς καταστροφῆς ἐσηματίσθη ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως ἡ ἐπίχωσις πρὸς ἰσοπέδωσιν τοῦ χώρου πλησίον τῶν κτισθέντων νέων ἱερῶν, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον θὰ ἐχρησιμοποίησαν καὶ εἰς τὴν Ἐλευσίνα τὰ ὑπολείμματα τῶν καταστραφέντων ναῶν μαζὶ μὲ τὰ σπασμένα ἀγάλματα πού τοὺς ἐστόλιζαν καὶ ὅσα ἐκ τῶν ἄλλων ἀναθημάτων εἶχον γίνεαι ἄχρηστα. Δὲν ἤμποροῦμεν βέβαια νὰ εἴπωμεν ὠρισμένως, ὅτι καὶ τὸ ἀγαλμά μας τότε κατέπεσεν

Εἰκ. 4. — Νηρηίδες φεύγουσαι φοβισμέναι ἐνφ' ὃ Πηλεὺς ἀρπάζει τὴν Θέτιδα.
 Παράστασις πηλίνου ἐπιπέδου τοῦ Ἐθνικοῦ ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου.

ἐκ τῆς θύσεώς του καὶ ἀνεκατόθη εἰς τὴν ἐπίχωσιν, ἀλλὰ καὶ δυνατόν καὶ πιθανὸν εἶνε τοῦτο. Ὅτι τὴν ἐποχὴν περίπου τῆς εἰσβολῆς τῶν Περσῶν εἰς τὴν Ἀττικὴν κατασκευάσθη, δηλαδὴ ὀλίγον πρὸ τοῦ 480, συμπεραίνομεν, ἀφοῦ μᾶς λείπουν ἄλλαι ἀποδείξεις, ἐκ τοῦ τρόπου τῆς κατασκευῆς του, ἐκ τοῦ τρόπου δηλαδὴ κατὰ τὸν ὅποιον ὁ τεχνίτης διεμόρφωσε τὸ σῶμα σύμφωνα μὲ τὸ θέμα του, καὶ ἐκ τοῦ τρόπου τῆς διαπλάσεως τοῦ προσώπου, διὰ τὰ ὁποῖα ἤμποροῦν νὰ εὑρεθοῦν ὁμοιότητες εἰς ἄλλα ἀρχαῖα ἔργα, γλυπτὰ καὶ ἀγγειογραφίας τῆς ἐποχῆς αὐτῆς. Ἡ τέχνη τοῦ ἀγάλματος εἶνε ἀκόμη ἀρχαϊκὴ ἢ κεφαλὴ, ἢ ὁποῖα ἤμπορεῖ πολὺ καλὰ νὰ παραβληθῇ μὲ ζωγραφίας

τοῦ εὐφροσχομένου εἰς τὴν ἀκμὴν του κατὰ τὴν εἰσβολὴν τῶν Περσῶν ἀγγειογράφου Βρύγου, δὲν ἀπηλλάγη ἔντελῶς τῶν γνωρισμάτων τῆς ἀρχαϊκότητος, φαίνεται δὲ τοῦτο πρὸ πάν-

Εἰκ. 5. — Ἀγαλμάτιον χαλκοῦν Νίκης ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως.

των εἰς τὸν σχηματισμὸν τῆς κόμης ἐπὶ τοῦ μετώπου κατὰ τρόπον μᾶλλον διακοσμητικὸν παρὰ σύμφωνα πρὸς τὴν φύσιν, καὶ εἰς τὸν ὄχι ἀπολύτως ὀρθὸν σχηματισμὸν τῶν

ὀφθαλμῶν. Καὶ ὁ τρόπος δὲ τῆς κατασκευῆς τῶν πτυχῶν τοῦ ἐνδύματος κλίνει καταφανῶς πρὸς τὴν ἀρχαϊκὴν τέχνην, ὡς δεικνύει τὸ πλῆθος αὐτῶν, ἢ μικρὰ ἐναλλαγὴ τοῦ σχηματισμοῦ καὶ τῆς διευθύνσεώς των, καὶ ἡ ὑπάρχουσα ἀκόμη προσπάθεια ὅπως δι' αὐτῶν ἐπιτυγχάνεται μᾶλλον ἀποτελεσματικὰ διακόσμησεως δι' ὠραίων σχημάτων παρὰ ἀκριβῆς προσαρμογῆς πρὸς τὴν φύσιν. Ἐν τούτοις ἂν παραβάλλωμεν τὸ ἄγαλμά μας πρὸς τὰ ἀρχαϊκὰ γλυπτὰ, πού εὐρέθησαν ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηναίων, παρατηροῦμεν πολὺ μεγάλην διαφορὰν μεταξύ των. Πρὸς τὰς πετομένας Νίκας (εἰκ. 5), πού διὰ τὸ θέμα θὰ ἤθελε κανεὶς νὰ το παραβάλλῃ, ἡ διαφορὰ εἶναι κολοσσαία. Ἐνῶ ἐκεῖ ἡ κίνησις εἶναι σκληρὰ καὶ δὲν συμφωνεῖ διόλου πρὸς τὴν φύσιν, πόσον εἶναι τούναντίον ζωντανὴ καὶ ἀληθὴς ἡ κίνησις τοῦ ἰδικοῦ μας ἀγάλματος. Τόσην ἐλευθερίαν καὶ χάριν εἰς τὸν σχηματισμὸν τοῦ κινουμένου νεανικοῦ σώματος θὰ ἐξήλευνε ὁ καλλίτερος τεχνίτης. Ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰς Κόρας τῆς Ἀκροπόλεως, τὰ περιφημότερα ἀρχαϊκὰ ἀγάλματα πού ἔχομεν, ἂν θελήσωμεν νὰ συγκρίνωμεν τὸ ἄγαλμά μας, θὰ ἴδωμεν ἀμέσως πόσον ἡ τέχνη του εἶναι τελειότερα καὶ τούτων. Τὸ πρόσωπον τοῦ ἀγάλματος εἶναι δυστυχῶς πολὺ κατεστραμμένον, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν μᾶς δεικνύει πόσον ὁ τεχνίτης του ἐπλαττεν ὀρθότερα τὰ διάφορα μέρη, π. χ. τοὺς ὀφθαλμοὺς, τὸ μέτωπον καὶ αὐτὸ τὸ στόμα. Ἀλλὰ ἡ ὑπεροχὴ τοῦ τεχνίτου φαίνεται πρὸ πάντων εἰς τὸ σῶμα. Πρῶτον ἡ ἀντικατάστασις τοῦ τρόπου τῆς ἐνδυμασίας διὰ τοῦ ἐλαφροῦ καὶ ἀπλοῦ δωρικοῦ χιτῶνος ἀντὶ τῶν πολλῶν καὶ πολυπλόκων φορεμάτων τῆς Ἰωνικῆς ἐνδυμασίας, εἴμπορεῖ μὲν νὰ ἐλαττώσῃ τὴν διακοσμητικὴν ἐντύπωσιν πού παρέχεται ἀπὸ τοὺς σχηματισμοὺς τῶν ἐνδυμασιῶν τῶν Κορῶν, ἀλλὰ ἀφίνει ἐλευθερίαν εἰς τὸν τεχνίτην νὰ ἀναδείξῃ ὅλην τὴν ὠραιότητα τοῦ νεαροῦ σώματος. Καὶ ἐνῶ εἰς τὰς Κόρας τῆς Ἀκροπόλεως χάνεται σχεδὸν τελείως κάτω ἀπὸ τὰ ἐνδύματα τὸ σῶμα, τὸ αἰσθάνεται κανεὶς παντοῦ εἰς τὸ ἰδικόν μας ἄγαλμα, εἰς τὸ στήθος δὲ καὶ ἰδίως εἰς τὰ κατώτερα σκέλη διαφαίνεται σχεδὸν ὑποκάτω τοῦ λεπτοῦ ἐνδύματος τὸ σῶμα κατὰ τρῶ-

πον πού μόνον σχεδόν οἱ ἄριστοι τεχνῖται τῆς ἀρχαιότητος κατώρθωσαν νὰ ἐπιτύχουν. Εἴπομεν ἤδη, ὅτι τὸ ἔνδυμα, ὅπως εἶναι πυκνὰ πτυχωμένον καὶ κολλημένον σχεδόν εἰς τὸ σῶμα, ἔχει ἀκόμη τὴν ἀρχαϊκὴν μορφήν, ἀλλ' ὅμως ἡ διεύθυνσις τῶν πτυχῶν καὶ ἡ προσκόλλησις εἰς τὸ σῶμα τοῦ ἀγάλματός μας δικαιολογεῖται ἐκ τῆς πολὺ ὀρμητικῆς κινήσεως. Περισσότερον φαίνεται ὁ ἀρχαϊκὸς τρόπος καὶ εἰς τὸ ἔλαφρον χλανίδιον (σάρπαν), τὸ ὁποῖον κρεμάμενον ἀπὸ τῶν δύο βραχιόνων φέρεται ἐπιχαρίτως εἰς τὰ νῶτα τῆς κόρης, εἰς τὰς κανονικὰς τριγωνικὰς πτυχὰς εἰς τὸ ἄνω ἄκρον του (ιδὲ εἰκ. 2). Ἡ ὑπεροχὴ τοῦ τεχνίτου μας φαίνεται καὶ εἰς τὰ ὀλίγα γυμνά μέρη. Τὸ λεπτὸν ὠραῖον πόδι, πού ἐπίτηδες, ἤμπορεῖ νὰ εἰπῆ κανεῖς, μᾶς δεικνύει, εἶναι θαυμάσιον κομμάτι γλυπτικῆς. Καὶ αἱ ποικίλαι ὠραῖαι γραμμαὶ τοῦ περιγράμματος τοῦ ἀγάλματιοῦ ἀποτελοῦν ἁρμονικὸν σύνολον ἀπαράμιλλον. Μόνον εἰς τὴν ἐποχὴν πού κατεσκευάσθησαν τὰ ὀλίγα, νεώτερα μεταξὺ τῶν ἀρχαϊκῶν, ὠραῖα γλυπτὰ τῆς Ἀκροπόλεως, ὅπως εἶναι π. χ. ὁ λεγόμενος νεανίας τοῦ Κριτίου, ἤμποροῦμεν νὰ φαντασθῶμεν, ὅτι ἔγινε καὶ τὸ ἀγαλμά μας, καὶ πλουτίζεται δι' αὐτοῦ μὲν ἔν ἀκόμῃ ὑπέροχον ἔργον ὁ πολῦτιμος, ἀλλ' ὄχι τόσο ἀφθονος θησαυρὸς τῆς θαυμασίας τέχνης, πού προηγῆθη τῶν μεγαλουργημάτων τῆς φειδιακῆς ἐποχῆς.

Εἶναι φανερόν, ὅτι τὸ ἀγαλμα δὲν ἦτο μόνον του εἰς τὴν ἀρχικὴν του θέσιν, ἀλλ' ἀπετέλει μέρος συνθέσεως εἰκονίζουσης τὴν ἀρπαγὴν τῆς Περσεφόνης ὑπὸ τοῦ Πλούτωνος, ἡ ὁποία εἶναι πολὺ πιθανόν, ὅτι ἐκόσμηε τὸ ἀέτωμα κτερίου τινὸς τῆς Ἐλευσίνος. Ποῖον ἦτο τὸ κτερίον δὲν γνωρίζομεν, ἀλλὰ μεταξὺ ἐκείνων πού εἶναι πιθανώτερον, ὅτι ἔφερον τοῦτο, δηλαδὴ τοῦ Τελεστηρίου, τοῦ ναοῦ τῆς Δήμητρος καὶ Κόρης καὶ τοῦ ναοῦ τοῦ Πλούτωνος, θὰ μᾶς βοηθήσῃ ἴσως ἡ ἀκριβὴς καταμέτρησις καὶ ἄλλαι ἐνδείξεις νὰ εὐρωμεν ποῖον πρέπει νὰ προτιμηθῇ.